

RESUMO: Terceira quincena.

1. O galego no primeiro terzo do século XX:

1.1. Características lingüísticas fundamentais.

O idioma purifícase de castelanismos e de dialectalismos e aparece marcado polos arcaísmos e lusismos. Ao mesmo tempo un intento por diferenciar o galego do castelán dá lugar á aparición do hiperenxebrismo (hipergaleguismo e pseudoevolución). O galego escrito opta polos plurais (-aes) para as palabras polisílabas agudas rematadas en (-al) (*animaes*); polas terminacións (-zon, -zo / -za) (*nazón, silenzo, distanza*); polos sufixos (-bre /-bel) (*posibre /posíbel*), pola desaparición do (-l) e o (-n-) intervocálicos en palabras cultas ou semicultas (*orgaizar, espeitago* por *organizar, espectáculo*); pola vocalización dos grupos cultos (*coleición, téinica...*) e pola invención de palabras patrimoniais ou semicultas que o galego non coñecía, senón como cultismos (*cadeirádego* por *catedrático*).

1.2. Contexto histórico e situación sociolingüística

Chegada a fin do século XIX conséntase unha recuperación do galego como idioma literario, cultural e histórico; asemade patentízase un descenso no nivel de uso oral. A lingua galega non vive aínda unha situación normalizada e iso provoca un retroceso en medios sociais -clases altas e medias- e en ámbitos xeográficos -urbanos- concretos. Porén, pouco a pouco, o galego consegue acceder a novos ámbitos de uso, que ata o de entón lle estaban vedados: ensaio, narrativa, discursos políticos, actos públicos, etcétera.

2. O galego de 1936 a 1975:

2.1. Características lingüísticas fundamentais.

Durante a etapa franquista o galego ruralízase, é dicir, reduce o seu uso o ámbito rural e unicamente se conserva a nivel de fala. O galego falado é un galego dialectalizado, que, cada vez máis, se vai enchendo de vulgarismos e castelanismos. Só se escribe galego fóra de Galicia, seguindo as pautas da etapa anterior.

A partir de 1950, coa aparición da Editorial Galaxia, empeñada na edición e publicación dos nosos clásicos e na recuperación da nosa cultura, novamente a lingua recupera ámbitos da escritura e é a mesma Editorial a que elabora unhas normas de uso interno, que dan certa unidade a todo o que se publica.

2.2. Contexto histórico e situación sociolingüística.

O remate da Guerra Civil española e o inicio do franquismo provocou a desaparición da lingua galega da escena pública, do ensino e das actividades socio-económicas. Aqueles que tiveron como única vía o exilio –Castelao, Eduardo Blanco Amor Luis Seoane, Rafael Dieste...- foron quen de manter viva a chama da cultura, do idioma e da identidade de Galicia. O desenvolvemento cultural galego ten agora o seu escenario en Arxentina, Venezuela, México e Cuba, entre outros países.

A situación social do galego viuse agravada coa obrigatoriedade da escolarización no nivel básico e, posteriormente, coa popularización dos medios de comunicación, que tiñan o castelán como único vehículo de expresión.

O contexto adverso non logrou apagar o espírito do galeguismo, que, timidamente, comeza a se manifestar no ámbito cultural. En 1946-47 publícanse catro obras de poesía. Pasos decisivos foron a colección de poesía “Benito Soto”, a editorial Bibliófilos Galegos e o suplemento semanal bilingüe do xornal santiagués *La Noche*.

A peza clave na que se asenta esta recuperación dos usos escritos é a creación da Editorial Galaxia en 1950, dinamizadora e revitalizadora da nosa prosa.

3. O galego de finais da século XX e principios do XXI:

3.1. Características lingüísticas fundamentais.

Esta é a etapa que se inicia coa disputa pola normativización entre a RAG. E o ILG. (reintegracionistas, lusistas vs. isolacionistas / illacionistas ou nacionalistas). Por fin establécese o galego estándar (*Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*).

3.2. Contexto histórico e situación sociolingüística.

A instauración da democracia na década dos setenta permitiu a consolidación dos xéneros anteriores e a apertura de novos horizontes nos distintos campos literarios en resposta ás esixencias dunha sociedade libre. Galicia pasou de ser un país produtor de poesía maioritariamente a interesar e implicar a moita máis xente nos libros que produce, que van desde diversos tipos de ensaio (sociolingüístico e literario- Basilio Losada, Francisco Pillado...- teolóxico e relixioso - Torres Queiruga, Xosé Chao Rego..., filosófico - Felipe Martínez Marzoa...- histórico - Ramón Villares, Felipe Senén, Xosé Ramón Barreiro...) a libros de crónica política, revistas, ...

Cultívanse e renóvanse os diversos xéneros literarios.